

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

اصول الفقه (دلیل عقلی)

مراد از دلیل عقلی

جلسه ۳۶۲

استاد شفیعی

مراد از دلیل عقلی:

از آن جهت که دلیل عقل و مصادیق آن منقح نبوده، اخباریون بر اصولیون اشکال کرده اند که آنها عقل را مدرک احکام الهی می دانند، در حالی که احکام، توقیفی است اما غافل از آنکه اصولیون، عقل محض را دلیل بر حکم شرعی نمی دانند.

حجیت دلیل عقلی:

عقل نظری صرفاً رابطه بین لازم و ملزوم را درک می کند، با اثبات این تلازم حکم شارع خود بخود محرز می شود.

مثلاً: عقل درک می کند که لازمه تحقق حج، طی مسافت است. پس با درک این امر، حکم الهی بر وجوب طی مسافت، معلوم می گردد. خلاصه، مراد این است که عقل قادر بر درک این ملازمه است. مانند: حکم عقل نظری بر محال بودن تکلیف بدون بیان، اینجا ملازمه ایی است بین حکم عقل و حکم شرعی دیگر که همانا حکم شارع است بر براءت از چنین تکلیفی. یعنی، وقتی تکلیف بدون بیان قبیح بود، پس اگر بیانی به دست مکلف نرسید، او تکلیفی ندارد.

فرق تعارض با تراحم (بیان استاد)

تعارض: مدلول دو یا چند دلیل لفظی باهم تنافی داشته باشند؛ بدین معنا که مدلول هر یک بطور مستقیم یا به ملازمه، نفی مدلول دیگری کند، به گونه ای که عرف، جمع بین آن دو را امکان پذیر نداند.

تراحم: عدم امکان جمع بین دو حکم در مقام امتثال از باب اتفاق. عدم امکان جمع یا به جهت عدم توانایی مکلف بر جمع در مقام عمل است- و غالب موارد تراحم چنین است- و یا به جهت قیام دلیل خارجی بر عدم اراده جمع بین آن دو می باشد.